

Рекомендації щодо підвищення ефективності науково-методичного забезпечення виховної діяльності педагогічних колективів закладів освіти у 2018-2019 н.р.

Інваріантними орієнтирами, які визначають вектор динаміки освіти і виховання, є Закон України «Про освіту» і Концепція «Нова українська школа». Технологічні інтеграли, означені цими документами, вимагають суттєвої переорієнтації діяльності методичних служб на забезпечення розвитку педагога нової формації, який має академічну свободу й професійно розвивається впродовж життя, організовує дитиноцентричний освітній процес з оптимальним наближенням виховання дитини до її сенситивних періодів розвитку. Сучасний педагог не тільки має виконувати функції трансформатора знань чи організатора

навчальної, позаурочної та позашкільної діяльності, а, передовсім, він повинен бути готовий здійснювати психолого-педагогічний супровід самоактуалізації, самовиховання, самореалізації учня, корекцію соціальних впливів на нього. Саме це актуалізує потребу нового підходу до технологічної реалізації концепції формування вільного громадянина, здатного самоствердитись на основі набутих компетентностей, способів мислення, ціннісних ставлень і вирішувати особисті та суспільнозначимі завдання. Враховуючи концептуальне твердження, що найдоцільніше фасилітувати розвиток компетентностей,

комунікативних умінь учня, на засадах інтегрованого підходу, цього року варто зосередити увагу на основних аспектах моделювання наскрізного виховного процесу. Він має бути спрямований на формування компетентностей, системи цінностей у школярів, їх особистісної життєвої позиції як громадянина і патріота своєї держави.

На прикладі освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» презентуємо виховний потенціал навчальних предметів з урахуванням ключових компетентностей, як визначальний компонент для створення системи наскрізного виховання.

Компетентності	Природознавство	Суспільствознавство
Спілкування державною мовою	<p>Формулювання оціночних суджень та висновків щодо себе як соціальної складової частини живої природи, щодо взаємозалежності фізичних явищ.</p> <p>Прагнення до самовдосконалення, збагачення, поповнення та систематичного вживання української природничо-наукової термінологічної лексики.</p> <p>Обговорювати проблеми природничого змісту, брати участь у дискусії.</p> <p>Зосередження уваги на правильності вживання власних назв географічних об'єктів, топонімів (столиця, рідне місто, село тощо).</p>	<p>Повага до української як державної мови, зацікавлення її розвитком.</p> <p>Реагувати мовними засобами на соціальні й культурні явища; розпізнавати мовні засоби впливу, розрізняти техніки переконування та маніпуляції; вести аргументовану дискусію на відповідну тематику; творити українською мовою (усно і письмово) тексти історичного та соціального змісту.</p> <p>Розвиток комунікативної культури спілкування і взаєморозуміння.</p>
Соціальна та громадянська компетентності	<p>Знайомство з видатними вченими, життя, діяльність та наукові здобутки яких, пов'язані з Україною.</p> <p>Фізика: О.Смакула, І.Тамм, М.Авенаріус, І.Земанчик, Г.Харпак, І.Пулюй, Г.Лангемак, Б.Грабовський, З.-В.Храпливий, І.Фещенко-Чопівський, М.Пильчиков.</p> <p>Хімія: Е.Чаргаф, Є.-З.Стахів, Л.Романків.</p> <p>Біологія: М.Амосов, М.Філатов, О.Богомолець, Б.Раєвський, В.Радзимовська.</p> <p>Географія: А.Синявський, С.Рудницький, О.Маринич, М.Миклухо-Маклай, П.Чубинський, В.Кубійович, М.Туган-Барановський, І.Бабанський.</p> <p>Формування вмінь орієнтуватися у просторі.</p> <p>Аналіз інформації щодо зв'язків з іншими країнами, толерантне ставлення до культурних надбань народів світу.</p> <p>Формування споживчої поведінки, орієнтованої на національного виробника; раціональне природокористування.</p> <p>Збереження заповідних територій та біологічного різноманіття.</p> <p>Громадянська відповідальність за стан розвитку місцевої громади, країни.</p>	<p>Ідентифікування себе як особистості і громадянина України.</p> <p>Усвідомлення основних державотворчих подій становлення незалежної України, історії створення Державного Прапора, Гімну, Гербу України.</p> <p>Виховання гордості за Україну, її історію та видатних людей, які зробили вагомий внесок у розвиток світової та європейської спільноти.</p> <p>Усвідомлення спільних цінностей української нації: державного суверенітету, незалежності, територіальної цілісності й демократичних засад державного устрою.</p> <p>Виховання шанобливого ставлення до державної символіки, культурного та історичного минулого України.</p> <p>Усвідомлення духовної єдності населення всіх регіонів України, спільності культурної спадщини та майбутнього своєї держави.</p> <p>Формування правової культури, правосвідомості учнів, їх поваги до Конституції України, Законів України, усвідомлення своїх прав, свобод та обов'язків.</p> <p>Виявляти активну життєву позицію, підтримувати ініціативи та проекти соціально-громадського спрямування, волонтерську діяльність, прагнути до самореалізації в Україні.</p> <p>Толерантне ставлення до різних поглядів та переконань.</p> <p>Усвідомлення цінностей: людське життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека.</p> <p>Виховання людяності, гідності, справедливості, толерантності, відповідальності – основних моральних цінностей, що визначають ставлення до людей і сприяють єдності країни, стабільності, миру і злагоді в Україні.</p> <p>Негативне ставлення до проявів дискримінації, жорстокості та насильства, засудження військової агресії.</p>

до 2018/2019 навчального року

<p>Ініціативність і підприємливість</p>	<p>Географія: виконання досліджень, проєктів з утилізації побутових відходів. Планувати та розробляти заходи щодо утилізації побутових відходів у своєму населеному пункті та інші проєкти, що сприяють оздоровленню середовища. Уміння генерувати ідеї, ініціативи, об'єднуватися в команди щодо проєктної, конструкторської та винахідницької діяльності для вирішення проблем, пов'язаних з економічними, матеріальними й енергетичними ресурсами; раціональне використання природних ресурсів; прогнозування впливу наук на розвиток технологій та нових напрямів підприємництва.</p>	<p>Оперувати цифровими даними, математичними поняттями для пізнання і пояснення минулого й сучасних суспільних подій, явищ і процесів; перетворювати джерельну інформацію з однієї форми в іншу (текст, графік, таблиця, схема тощо).</p>
<p>Спілкування іноземними мовами</p>	<p>Використовувати іношомовні навчальні та науково-популярні джерела для отримання інформації природничого змісту, самоосвіти та саморозвитку. Походження назв географічних об'єктів, топонімів (річок, озер, гір, міст, сіл тощо).</p>	<p>Формувати інтереси до досліджень історії культурного, економічного й суспільно-політичного життя регіону, країни, Європи і світу (залучення дітей до проєктної діяльності).</p>
<p>Математична компетентність</p>	<p>Порівнюють площі, економічні та демографічні показники країн світу, областей України тощо. Аналіз діаграм, схем, картосхем, таблиць, у яких закладено статистичну інформацію. Порівнюють ціни аналогічної продукції різних виробників, пояснюють їх відмінності з урахуванням вартості сировини, обладнання, курсу валют. Розуміти й використовувати математичні методи для аналізу та опису біологічних, фізичних, хімічних моделей реальних явищ і процесів.</p>	
<p>Інформаційно-цифрова компетентність</p>	<p>Використовувати ІКТ для проведення обчислень, графічного аналізу, пошуку та представлення результатів досліджень, створювати інформаційні продукти, спрямовані на поширення та розв'язання актуальних питань з природничих наук. Ціннісні орієнтири у володінні навичками роботи з інформацією (авторське право, мережевий етикет тощо), сучасною цифровою технікою.</p>	<p>Використовувати цифрові технології для пошуку потрібної історичної та соціальної інформації, її нагромадження, перевірки і впорядкування; створювати вербальні й візуальні (графіки, діаграми, фільми) тексти, мультимедійні презентації. Дотримання визначених норм поведінки і моральних правил у роботі з соціальною інформацією, зокрема дотримання авторського права.</p>
<p>Уміння вчитися впродовж життя</p>	<p>Ставити перед собою цілі й досягати їх, вибудовувати власну траєкторію розвитку впродовж життя; аналізувати діяльність; позитивне емоційне сприйняття власного розвитку, отримання задоволення від пізнавальної та інтелектуальної діяльності; готовність до інновацій; оцінка власних здібностей щодо вибору майбутньої професії. Ціннісне ставлення до власної діяльності та прагнення досягти певного соціального статусу для розвитку держави. Розуміння соціальної ролі освіти.</p>	<p>Генерувати нові ідеї проєктів для розвитку громади, оцінювати їх переваги і ризики; планувати чи організувати індивідуальні чи командні проєкти (зокрема дослідницько-пошукового характеру), представляти їх результати.</p>
<p>Обізнаність та самовираження у сфері культури</p>	<p>Організація та проведення екскурсій, ознайомлення учнів з унікальними природними об'єктами регіонального та державного значення. Обізнаність щодо використання природних, синтетичних матеріалів при створенні художніх виробів.</p>	<p>Розвивати власну національно-культурну ідентичність. Осмишлювати твори мистецтва, досягнення української культури з іншими культурами. Відповідальна поведінка та піклування про пам'ятки української і світової культури, відкритість до міжкультурного діалогу.</p>
<p>Екологічна грамотність і здорове життя</p>	<p>Географія: готовність до оцінки наслідків діяльності людини на навколишнє середовище, підготовка повідомлень про антропогенні ландшафти. Біологія, екологія: участь у заходах з охорони довкілля; оцінка значення впливу природних компонентів на життя та діяльність людини. Навички безпечної поведінки в умовах несприятливих фізико-географічних явищ та процесів. Дотримання екологічної етики щодо поведінки людини в природі. Формування навичок на здорове, раціональне харчування. Розуміння значення для здоров'я людини мінерально-лікувальних та столових вод. Усвідомлення, оцінка змін природних умов внаслідок інтенсивного природокористування. Оцінка використання генетично модифікованих організмів на природні екосистеми та здоров'я людини. Визначити ознаки та причини здоров'я або патології. Аналізувати проблеми довкілля, визначити способи їх вирішення, брати участь у практичній реалізації цих проєктів.</p>	<p>Усвідомлення важливості бережливого природокористування, відповідальності за власну діяльність у природі; усвідомлення значення здоров'я для самовираження та соціальної взаємодії.</p>

до 2018/2019 навчального року

Формула Нової школи складається із 10 ключових компетентностей і означається як наскрізний процес виховання, що ґрунтується на цінностях: морально-етичних (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе й інших людей) і соціально-політичних (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови та культури, патріотизм, бережливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність).

У ході серпневих секційних методичних занять важливо наголосити на активній співпраці учителів-предметників і класних керівників у процесі наскрізного виховання, що має суттєво забезпечити сформованість в учнів умінь, компетентностей і ціннісних ставлень.

Виховний процес маємо організувати так, щоб забезпечити набуття дитиною компетентностей і розвитку таких умінь, як:

- уміння адаптуватись в реальних умовах, критично мислити, формулювати гіпотези, нести відповідальність за власні дії;
- виявляти активність у пізнанні навколишнього світу, навчитись здобувати знання з різних джерел, аналізувати та вміти узагальнювати інформацію, аргументувати висновки;
- вміти застосовувати знання на практиці;

- володіти навичками спілкування, вміти відстоювати власну думку, бути толерантним;

- самостійно працювати над розвитком фізичних і духовних потреб.

Лише на основі набутих компетентнісних знань і умінь формуються ціннісні ставлення, переведення цінностей у план особистісного сенсу учня.

У контексті цих завдань, задля організації такої конвергентної діяльності педагогів щодо наскрізного виховання, методичним службам у 2018-2019 н.р. необхідно забезпечити компетентну готовність учителів, класних керівників до створення інноваційного виховного простору, який сприятиме формуванню в учнів таких рис характеру як: саморегуляція, наполегливість, старанність, енергійність, соціальний та емоційний інтелект, вдячність, оптимізм, допитливість, позитивність, толерантність.

Методична робота з класними керівниками має стати більш персоналізованою, надаючи кожному педагогу кращі можливості для розвитку своєї професійної компетентності в прийнятній для нього формі. Для цього методистам з виховної роботи РМК, ММК, ОТГ необхідно добирати інтерактивні форми і методи, котрі сприятимуть розвитку в класного керівника базових компетентностей, зокрема таких виховних умінь, як: діагностування, проектування, бути здатним не лише працювати в умовах постійних змін, а й стати суб'єктом цих змін, їх ініціатором й активним учасником; організовувати виховання як взаємодію, як процес створення оптимальних умов для реалізації вихованцем свого природного потенціалу, формування

системи ціннісних ставлень до світу та самого себе, формування оптимістичної моделі власного розвитку впродовж усього життя.

Акценти в методичному забезпеченні педагогів-організаторів, класних керівників мають бути перенесені на практичне долучення їх до перспективних виховних моделей та систем, на оволодіння сучасними технологіями, зокрема:

- особистісно орієнтованою, проектною, колективною творчою діяльністю;
- кейс-технологією, технологією моделювання виховної системи класу;
- технологією портфоліо;
- технологією соціального проектування;
- технологією колективного планування життєдіяльності класу;
- технологією педагогічної діагностики;
- ігровими, тренінговими, сторітелінговими, комунікативними;
- технологіями партнерської взаємодії;
- інформаційно-комунікаційними технологіями.

В сучасному методичному просторі актуальною стає технологія інтерактивного, науково-методичного супроводу реалізації таких функцій класного керівника, як:

- технологічно-емпатійне забезпечення розвитку життєвих компетентностей і життєтворчості, виховання вольових якостей, рис характеру учнів;
- захист і підтримка інтересів, прав; захист дітей від негативних впливів, сприяння патріотичному та соціальному становленню учнів, вирішенню їхніх соціальних проблем, розвиток соціальної активності, соціальної мобільності;
- організація дитячого колективу, його згуртування, активізація, розвиток самоврядування, підтримка ініціатив учнів, надання їм допомоги у самореалізації;
- здійснення досліджень організації виховного процесу, розвитку дитячого колективу, особистості учня, розвитку учнівського самоврядування, вивчення соціальних, життєвих проблем учнів, проблем сімей учнів тощо;
- аналіз стану і тенденцій виховного процесу, визначення мети та завдань, способів і засобів його оптимізації, проектування, програмування та планування заходів розвитку учнів, дитячого колективу;
- запобігання виникненню та поширенню в класі негативних соціальних явищ (негативна підліткова субкультура, кібербулінг, алкоголізм, наркоманія), запобігання життєвим кризам в учнів групи ризику;
- корегування та виправлення в учнів негативних якостей та рис, асоціальних патернів поведінки.

Враховуючи те, що пріоритетом у системі освіти є національно-патріотичне виховання, з метою підвищення ефективності інноваційної діяльності щодо реалізації задач національно-патріотичного виховання учнів радимо:

- посилити системну реалізацію інформаційно-цільової, соціально-педагогічної функції виховної діяльності щодо створення оптимальних умов особистісного становлення учнів, формування в них почуття патріотизму, громадянської відповідальності;

- створити і поповнювати базу даних та анований каталог інноваційної діяльності з питань національно-патріотичного виховання;
- облаштувати та систематично оновлювати у навчальних закладах інформаційно-меморіальні стенди про Героїв України – учасників антитерористичної операції та їхні подвиги як захисників України;
- поширювати та презентувати кращу практику роботи класних керівників із питань формування морально-етичних якостей дитини на прикладах життя українських патріотів;
- забезпечити поширення та презентацію досвіду роботи класних керівників з питань патріотичного виховання, створення комфортних, толерантних умов для дітей із сімей, де батьки були чи є учасниками бойових дій на сході України, родин переселенців;
- сприяти організації комісій з питань волонтерської діяльності у структурі учнівського самоврядування.

Враховуючи ситуацію з поширенням булінгу в дитячому та молодіжному середовищі, важливо організувати методичну діяльність щодо оптимального використання можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, системи медіації для забезпечення програмної превенції булінгу, кібербулінгу, суїцидальних проявів серед дітей.

Продовжувати реалізовувати заходи Всеукраїнського правопросвітницького проекту «Я маю право», обласного проекту «Розвиток національно-орієнтованої системи громадянської комунікації», забезпечити створення правозахисної платформи у виховному просторі закладів освіти, особливо, у частині правового захисту дитини від будь-яких форм насильства.

Оптимально використовувати потенціал сертифікованих класних керівників-тренерів щодо реалізації превентивних програм та проектів.

Спрямувати методичну діяльність на оптимальне використання можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, створення аналітичних веб-сторінок про моделі виховних систем закладів загальної середньої освіти району та області, організацію методичного супроводу інтегративної діяльності закладів освіти.

Особливу увагу необхідно також звернути на організацію методичного супроводу інтегрованої діяльності класних керівників, школи, сім'ї і громадськості, позашкільних навчальних закладів. Систематично вивчати диференційовані потреби педагогів і на цій основі створювати систему науково-методичного сервісу, з використанням електронного ресурсу.

до 2018/2019 навчального року

Впродовж 2017-2018 н.р. методистами НМЦ виховної роботи і центром моніторингових досліджень та наукової роботи ОІППО проводилось дослідження стану національного виховання у загальноосвітніх закладах області. На питання «Хто є для Вас авторитетом у ставленні до Батьківщини?» 40% опитаних відповіли, що це – борці за незалежність України, 32% – сім'я, 20% – учителі, 7% – волонтери, 2% – політики. На питання «Що на твою думку, спонукає учнівську молодь до скоєння протиправних дій?» із 150 опитаних учнів 9-11 класі, 37 учнів (64%) відповіли, що це – нудьга у школі і відсутність інтересів, 27 учнів (47%) вважають, що причиною є потреба в грошах. На питання «Чи граєш ти у комп'ютерні ігри, де є елементи жорстокості?» ствердну відповідь дали 16 учнів, або 28% опитаних. На питання «З ким тобі комфортно і легко поділитись своїми проблемами і переживаннями?» 60% учнів відповіли, що з класним керівником, проте 12 учнів, а це 19% опитаних відповіли, що ні з ким з педагогів не хочуть ділитись своїми проблемами, так, як вони нічим не допоможуть. На питання «Чого б ви хотіли добитись у житті передусім?» 50% учнів хотіли б цікавої роботи, 83% - сімейного благо-

получчя, 12% – багато грошей, але ніхто з опитаних не прагне досягти моральної досконалості. З опитування можна зробити висновок, що якраз це і стає причинами протиправних дій, які трапляються все частіше в дитячому та молодіжному середовищі. Але на питання «Чи дають у школі інформацію про наслідки скоєння протиправних дій?» 100% старшокласників ствердно відповіли. Це ще раз потверджує, що однієї інформації замало, у системі виховної роботи мають бути враховані всі чинники і фактори, які впливають на ставлення учня до себе і до світу.

Враховуючи виклики у сфері виховання, пропонуємо долучитись до дискусій і запропонувати своє бачення вирішення проблем.

З цією метою, на секційних засіданнях радимо розглянути такі дискусійні теми:

1. Виховання в сучасній школі: яким йому бути?
2. Чи відповідає скільне виховання викликам сьогодення?
3. Ефективне виховання дітей та учнівської молоді – міф чи реальність?
4. Проблеми виховання в контексті сучасних викликів.
5. Програма наскрізного виховання учнів: якою їй бути?

6. Компетентнісний підхід до виховання: у чому необхідність?

7. Класний керівник у сучасній школі – хто він?

8. Який класний керівник потрібен сьогодні школі?

9. Компетентний класний керівник - запорука ефективності виховання.

10. Професійний кодекс класного керівника – яким він повинен бути?

11. Батьки – споживачі освітніх послуг чи соціальні партнери?

12. Класна година: якою їй бути у системі наскрізного виховання?

13. Як допомогти підліткам у вирішенні поведінкових проблем?

14. Девіантна поведінка підлітків і булінг: що за цим стоїть?

15. Інтернет: друг чи ворог дитини?

16. Компетентність і вихованість: у чому різниця?

17. Наскрізне виховання: у чому коефіцієнт корисної дії?

18. Педагог-організатор у системі наскрізного виховання.

**Ігор ГІДЖЕЛИЦЬКИЙ,
завідувач НМЦ виховної роботи
та позашкільної освіти
Хмельницького ОІППО,
Валентина ІОВА,
методист НМЦ.**